

Я. В. Житін

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Знак аберація та його значення в деяких тлумачних словниках

Житін Я. В. Знак аберація та його значення в деяких тлумачних словниках. У статті на прикладі плану вираження *аберація* як окремого мовного знака та головного компонента інших лексичних одиниць встановлено вплив принципів лексикографічного опрацювання семантики слів на семасіологічну кваліфікацію термінів. На противагу традиційному погляду на семантику аналізованої одиниці (*аберація* – полісемант) її описано відповідно до уявлень про еврисемію. На цій підставі лексикографам запропоновано оптимізоване представлення семантичних компонентів, що становлять інтенсіональну частину значень даної одиниці.

Ключові слова: *еврисемія (широкозначність), лексикографія, омосемія, поняттєвий поліморфізм, полісемія (багатозначність), семасіологія, термін, термінологічна система, термінологія.*

Житин Я. В. Знак аберація и его значение в некоторых толковых словарях. В статье на примере плана выражения *аберація* как отдельного языкового знака и главного компонента других лексических единиц установлено влияние принципов лексикографического представления семантики слов на семасиологическую квалификацию терминов. В противовес традиционному взгляду на семантику анализируемой единицы (*аберація* – полисемант) она описана сообразно с представлениями об эврисемии. На этом основании лексикографам предложено оптимизированное представление семантических компонентов, составляющих интенциональную часть значений данной единицы.

Ключевые слова: лексикография, омосемия, понятийный полиморфизм, полисемия (многозначность), семасиология, термин, терминологическая система, терминология, эврисемия.

Zhytin Y. Aberration as a sign, and its meaning in some explanatory dictionaries. It is established by example of the plane of expression *aberration* (as a separate sign and main component of other lexical units), that lexicographical principles of adapting the word meaning have affect on semasiological qualification of terms, in the article. The analyzed unit is described as expressed by eurysemy – in contrast to the traditional outlook on its meaning (*aberration* is polysemic word). It is proposed to lexicographers to use (due to results of our analysis) the optimized view of the semantic components of the intentional part of meanings of the very unit.

Key words: conceptual polymorphism, eurysemy, homosemy, lexicography, polysemy, semasiology, term, term system, terminology.

Текстові носії знань як такі, що сприяють точності передавання наукової інформації, мають подвійну важливість: вони не тільки нагромаджують дані, добуті внаслідок цілеспрямованого пізнання й фахової діяльності, але і є базою для подальших досліджень, інакше кажучи, зумовлюють подальший розвиток знань. З огляду на це важливо вказати, що в сучасних обставинах сфера фіксації наукових уявлень (в складі якої – тлумачні термінологічні й енциклопедичні словники), тобто «карта місцевості» стає реальним чинником формування самої «місцевості», адже визначає інтерпретацію нагромадженого знання. Отже, некоректна, оперта на застарілі або недостатні лінгвістичні уявлення, лексикографічна фіксація фахової мови може перешкодити правильному розумінню наукової концепції, що її обслуговує відповідна термінологічна система. Цей факт визначає потребу знайти й дослідити конкретні випадки взаємодії сфери фіксації термінів та сфери семасиологічних знань про них і, зважаючи на оригінальність постановки проблеми, зумовлює актуальність самої статті.

Мета статті – з'ясувати вплив особливостей фіксації термінів на семасиологічну характеристику одиниці *аберація*. Меті підпорядковані такі завдання: 1) проаналізувати плани змісту та вираження лексичної одиниці «аберація» в аспекті її лексикографічної фіксації; 2) описати семантичну структуру аналізованої лексеми; 3) визначити вплив сфери фіксації терміна на встановлення його семасиологічних ознак. Об'єкт дослідження – план вираження *аберація* як окремий мовний знак і головний компонент інших знаків. Предмет – склад і структура термінологічних значень цих знаків у зв'язку з особливостями їхнього лексикографічного опрацювання.

Беручись до аналізу плану вираження *аберація* (термінологічні назви «план вираження», «десигнатор», «знак» і «номінація» вживаємо

в статті як еквівалентні), ми вдалися до восьми тлумачних словників – загальномовного ([3]), чужомовних слів ([6]) та шести термінологічних ([1; 2; 4; 5; 7; 8]). Зазначені лексикографічні джерела засвідчують функціонування одиниці *аберація* в галузях астрономії, генетики, медицини й оптики, що виявляється в позначках (*астр.*, *біол.*, *ген.*, *опт.*, *спец.*). Крім того, деякі словники ([3; 6]) виокремлюють нетермінологічне значення (перший – без позначок, другий – із позначками «*книжн.*» та «*перен.*») аналізованого знака. Згрупувавши виявлені одиниці, а саме знак *аберація* (та деякі словосполучення з цим компонентом у позиції номінатива) з термінологічними значеннями за відповідними галузями, ми встановили, що здебільшого знаки різного складу і ступеня складності співвідносяться з тими самими значеннями одного ступеня складності.

Порівнюючи одиниці *аберація*, *астрономічна аберація* та *аберація світла*, представлені в секції «Астрономія» поданої таблиці, слід буде визнати значеннєву еквівалентність цих трьох номінацій. Інтенсіонал тлумачення, поданого в словнику [1], складають семантичні компоненти «явище», «змінення», «видиме положення світила», «каузація скінченністю швидкості світла», «каузація рухом спостерігача разом із Землею». Важливо зазначити, що формулювання «явище, пов'язане зі зміною видимого положення світила <...>» не досить інформативне для того, щоб мати уявлення про сутність характеризуваного об'єкта, адже виходить так, що, замість ознак самого дефінійованого явища, у словнику експліковано ознаки пов'язаного з ним візуального ефекту, без пояснення природи їхнього зв'язку. Зіставлення дефініцій, засвідчених в інших словниках, дозволяє нам стверджувати, що термін *аберація* в астрономії номінує суміжні поняття – позірне змінення положення

небесного світила, тобто процес (архісема «відхилення», або «зміщення») та його результат (архісема «різниця»). Отже, недостатньо коректне лексикографічне опрацювання семантики астрономічного терміна *аберація* не дозволило увиразнити дуалізм процесу та результату, властивий термінованому явищу. На додачу до цього ми маємо сказати, що вказівка на можливі причини позірною зміщення небесного тіла (а саме подані вище семи каузації), на нашу думку, надає дефініції терміна *аберація* надмірності, що її можна і треба усунути. Так, у фаховій мові астрономів, за свідченням [6] та [1], функціонують одиниці *річна аберація*, *добова аберація* та *вікова аберація*, які за призначенням відповідають за лінгвальне оприявлення деяких причин цього зміщення: «*річна аберація*» – аберація внаслідок руху Землі навколо Сонця, «*добова аберація*» – аберація внаслідок руху Землі навколо власної осі, «*вікова аберація*» – аберація внаслідок руху Землі в Сонячній системі. Це значить, що семи «каузації обертанням Землі навколо Сонця» та «каузації обертанням Землі навколо власної осі» в складі значення аналізованої номінації доцільно визнати необов'язковими (тим більше, що їх подано лише в одному, нетермінологічному, словнику [6]). Так само, як необов'язкову, нам слід кваліфікувати сему «каузації скінченністю швидкості світла», адже скінченність швидкості світла, за браком альтернативних причин аберації, не входить до жодної опозиції (актуальної для цього явища), а отже, не впливає на виокремлення поняття «аберація» в галузі астрономії, про що свідчить і його формулювання в [3]. У зв'язку з цим можна припустити, що в сфері наукової мови астрономів засвідчені десигнатори, *аберація*, *астрономічна аберація* й *аберація світла*, представляють два десигнати – «виникнення невідповідності спостережуваної позиції світила його справжній позиції» та «невідповідність спостережуваної позиції світила його справжній позиції». На підтвердження цього припущення слід зауважити, що екстенціонал астрономічного поняття «аберація» не зазнає жодних змін у запропонованих формулюваннях, якщо порівняти їх (формулювання) з поданими в словниках: дані поняття в будь-якому разі стосуються тих самих трьох технологічно незумовлених візуальних ефектів, що виникають на тлі впливу скінченності швидкості світла, – вікової, добової та річної аберації. Незмінність обсягу поняття свідчить про адекватність модифікації поняттєвого змісту, здійсненої в межах нашого семантичного аналізу. З огляду на встановлення факту семантичної еквівалентності поданих у таблиці одиниць астрономічної терміносисте-

ми, нам видається важливим дізнатись, як співвідносяться знаки і значення одиниць інших термінологічних систем на прикладі того-таки плану вираження *аберація*.

Варто зауважити, що в межах поняттєвої сфери генетики, за даними взятих до розгляду тлумачних словників, функціонують одиниці *хромосомна аберація*, *хромосомні аберації* та *аберація хромосом*, на формально-семантичному рівні пов'язані з планом вираження *аберація*. Важливо, що, як і в попередньому випадку (*аберація* – *астрономічна аберація* – *аберація світла*), значення цих одиниць слід уважати еквівалентними (за умови корекції). Відмінність в складі й структурі тлумачень виявлених одиниць мають знайому нам природу: у кожній з аналізованих дефініцій зафіксовано деякі спільні смислові компоненти інтенціоналу відповідного поняття – передусім, архісему «змінення» та диференційну сему «будова хромосоми», натомість решту сем – «розрив», «перерозподіл», «втрата» й «подвоєння генетичного матеріалу» – наділено різним семантичним статусом, що, з огляду на дослідницьку мету, дозволяє нам тимчасово кваліфікувати їх як зону невизначеності інтенціоналу. Інформативна неповнота наявних формулювань поняття «хромосомна аберація» вимагає встановити сутність співвідношення семантичного ядра відповідного значення (семи «змінення», «будова хромосоми») та периферійної (з огляду на невизначеність) зони семантики. Так, у [2] семантичні компоненти «розрив», «перерозподіл», «втрата» й «подвоєння» введено до інтенціоналу як семи каузації (відношення каузації експліковано в одиниці «викликано», що поєднує ядро та периферію аналізованого значення). Таким самим статусом ці семи наділено в [3] та [7] (одиниці «внаслідок» та «що спричиняється»). Ми повинні заперечити проти такого трактування вказаних сем: по-перше, в словнику [5] за допомогою одиниці «шляхом» їх кваліфіковано як семи реалізації, по-друге, в [7] їх співвіднесено з гіпонімічними відносно хромосомної аберації поняттями делеції, дуплікації, інверсії, транслокації, транспозиції. Отже, взаємодію концептів «хромосомна аберація» та «перерозподіл», «розрив» тощо можна пояснити в термінах гіперо-гіпонімії. Як відомо, лексикографи досить часто долучають до наукових тлумачень родових понять і видові семи (ця практика, спрямована на те, щоби дати користувачеві словника повне уявлення про дефінійоване явище, часом лише шкодить об'єктивному пізнанню), що й сталося в цьому разі. Щоб пояснити цей факт на рівні семантики, розгляньмо екстенціонали взятих до уваги понять:

наприклад, обсяг поняття «хромосомна делеція» становлять усі явища, пов'язані з утратою ділянки генетичного матеріалу; в обсяг поняття «хромосомна дуплікація» входять явища подвоєння генетичного матеріалу; поняття «інверсія», «транслокація» й «транспозиція» описують коло різноманітних явищ, пов'язаних зі зміною розташування ділянок генетичного матеріалу. За логікою розгортання гіперо-гіпонімічних відношень, обсяг родового поняття «хромосомна аберація» конституюють відповідні гіпонімічні поняття, інакше кажучи, він узагальнює обсяг кожного з них. З огляду на закон зворотного співвідношення змісту й обсягу поняття ми припускаємо, що розглянуті вище семи реалізації не стосуються змісту, співвіднесеного з планом вираження *аберація* як одиницею мови генетики. Це припущення має підтвердження у факті поняттєвого поліморфізму (неоднозначності трактування поняття), про наявність якого свідчить уживання компонента «або» (нагадаймо, що поліморфізм виникає головню в разі виокремлення неовов'язкових семантичних компонентів). Відкинувши невласиві гіпероніму «аберація» семи його гіпонімів, значення аналізованої одиниці мови генетики доцільно представити так: «виникнення невідповідності будови хромосоми попередній будові». У галузі генетики уявлення про хромосомні аберації як процес передбачають уявлення про результати цього процесу (адже процес передує результатіві, зумовлюючи його). Неадекватність лексикографічного опрацювання відповідних понять не дозволила відбити експліковану в них діалектику процесу та результату. Зважаючи на це, ми виділяємо ще одне значення, співвіднесене в фаховій мові зі знаками *аберація*, *аберація хромосом*, *хромосомна аберація*, *хромосомні аберації*: «невідповідність будови хромосоми попередній будові» (повноту запропонованих формулювань підтвердили фахівці в генетиці).

Особливості словникарського опрацювання семантики терміна оптики *аберація* й інших оптичних термінів, що мають його в складі як терміноелемент, дозволяють на перших шаблях аналізу дефініцій стверджувати, що одиниці *аберація*, *аберація оптичної системи*, *аберація оптичних систем* й *оптична аберація* номінують суміжні фрагменти дійсності, а саме певний процес та його результат. Цим онтологічно спорідненим фрагментам дійсності в мовній свідомості відповідають два окремішні семантичні центри: наявні лексикографічні джерела співвідносять із першим архісему «виникнення невідповідності (або «спотворення» [1] і [3], «порушення» [4] і [8], «утворення недосконалого» [7]), із другим – «невідпо-

відність» (або «нечіткість», «викривленість» [3]). Диференційна сема «зображення», що має той самий статус в усіх проаналізованих дефініціях, разом з визначеною архісемою становлять інтегральну частину семантики, як її подано в словникових дефініціях цих термінів оптики. Сему «гомоцентричність променів» [4] («промені світла, які виходять з однієї точки» [7]) не можна вважати необхідним компонентом семантики аналізованих термінів, бо вона співвідноситься з відповідною ознакою іншого, гіпонімічного, поняття і, без потреби вписана в інтенціонал поняття «оптична аберація», звужує його екстенціонал і позбавляє саме це поняття гіперонімічного статусу, що неприпустимо. З огляду на те, що тлумачення, подане в [6], не відбиває визначальних особливостей номінованого явища, а зафіксоване в [8] містить семи, властиві гіпонімам іменованого поняття (див. *дифракційна аберація*, *сферична аберація*, *термостатична аберація*, *хроматична аберація* та ін. [1]), релевантні характеристики поняття «аберація» в оптиці слід узагальнити в інваріантних формулюваннях «виникнення невідповідності нормального й утворюваного зображення» та «невідповідність нормального й утворюваного зображення», споріднених із формулюваннями, поданими в [1] та [3]. Зауважмо, що сема «внаслідок вад оптичної системи ока» стосується окремого різновиду оптичної аберації, про що свідчить зафіксований у [3] та [5] складний термін *аберація ока* та одиниці *астигматична аберація ока*, *дифракційна аберація ока*, *сферична аберація ока* та *хроматична аберація ока*, виявлені в [7]. Справді, поняття «оптична аберація» та «аберація ока» співвідносяться як гіперонім та один із гіпонімів, адже око, як відомо, – це оптична система. Отже, в деяких словниках ті самі терміни співвіднесено з суміжними, але нееквівалентними поняттями, одиницями споріднених наукових галузей, в цьому разі – оптики й медицини. Семантичні компоненти на кшталт «лінза», «рефракційна поверхня», або «дзеркало», й ширше – «оптична система», створюють у поданих у таблиці дефініціях – використаємо термін кібернетики – «інформаційний шум», експлікуючи ознаки, нерелевантні для виокремлення явища оптичної аберації, адже уявлення про утворення зображення, доконечно пов'язане з уявленням про функціонування оптичних систем, не вимагає додаткової вказівки на наявність оптичної системи (так само надмірними логікам і лінгвістам видаються фрази на зразок «сонце сяє в небі», «птаха із крилами»). Це свідчить про адекватність поняттєвих формулювань, зі складу яких вилучено нерелевантні для поняття семи.

Переходячи до розгляду форми та змісту одиниці *аберація* в медичній галузі, ми маємо принагідно зауважити, що медицина не становить (так само, як і решта наук) натуральної єдності, а тому в ній застосовні знання та методи суміжних наукових галузей – біології, генетики, морфології, фізіології, систематики тваринного світу тощо. Зважаючи на це, можна стверджувати, що одиниця *аберація* не має самостійного змісту в медичній сфері, адже не називає жодного досліджуваного як окремий предмет явища (на відміну від термінів *аберація ока*, *хроматидна аберація*, *хромосомна аберація* й ін.). Інакше кажучи, жодна з галузей медицини не ставить завдання цілеспрямовано пізнавати «індивідуальне відхилення від норми в будові або функції чого-небудь» [7] (на нашу думку, цілеспрямоване пізнання являє собою головну підставу для виникнення фахової мови), а це ознака того, що в спеціальній мові медицини немає відповідного терміна. Так, одиниця *патологія*, яка, за даними [5], номінує «прояви відхилень від фізіологічних норм, що, як правило, не створюють клінічної картини», править за базовий термін відповідної науки. Натомість, у галузі знань про все живе (біологія й підпорядкована їй медицина) одиниця *аберація* позначає неспоріднені явища окремих наук, наприклад, науки про спадковість, науки про органи зору, науки про класифікацію тварин тощо.

З огляду на те, що в усіх представлених лексикографічних джерелах засвідчено знаки різного ступеня складності, пов'язані з тими самими термінологічними значеннями, ми маємо з'ясувати, по-перше, причини, по-друге, доцільність співіснування у відомих нам наукових галузях омонімічних знаків (термін С. Бережана), тобто семантично гомогенних, але формально гетерогенних мовних одиниць, серед яких план вираження *аберація* та терміни, що містять його як свій компонент. Інакше кажучи, треба відповісти на питання: чи може одиниця *аберація* номінувати явища астрономії, біології, генетики, медицини, оптики й ін. без допомоги лексичних модифікаторів? Ми припускаємо, що цьому знакові в свідомості (і в ідеальному словнику) відповідає значення «виникнення невідповідності», а терміноелементи *хромосомний*, *астрономічний*, *оптичний* диференціюють його згідно з потребами наукової комунікації фахівців відповідних наук. І навіть більше, в деяких сферах науки одиниця *аберація* не може функціонувати самостійно й на потрібному рівні адекватності: приміром, у геодезичній галузі існує потреба номінувати «порушення гомоцентричності променів, що вийшли з оптичної системи» та «різницю

між видимим напрямом на світило й істинним <...>» [4], адже геодезія, наука про точні вимірювання і встановлення форми земної поверхні, послуговується даними інших наук, а саме астрономії й оптики (в багатьох випадках спостереження проводять за допомогою оптичних приладів із космосу). Цю потребу задовольняє лише лексична атрибуція, спосіб творення термінів *оптична аберація* й *астрономічна аберація*, співвідносних з указаними поняттями. Те саме стосується й медицини, в якій, за даними [7], вживано одиниці *аберація ока* (термін оптики й офтальмології) та *хромосомна аберація* (одиниця мови генетики, використовуваної в наш час у медицині).

Ми визнаємо, що в таких «герметичних» сферах науки, як-от генетика, одиниця *аберація* може без шкоди для порозуміння між науковцями функціонувати без лексичних модифікаторів (*хромосомна аберація* → *аберація*): в такому разі вона акумулює невластиві їй диференційні семи, локалізовані в терміноелементі *хромосомний*, а саме «будова хромосоми», а також, можливо, ті семантичні компоненти, що їх ми називаємо «гіпонімічним надлишком». Саме тому в мові генетики знаходимо терміносполуки *напівхроматидна аберація* («хромосомна аберація, яка виникає тільки в одній хроматиді після редуплікації хромосом» [5]) та *хроматидна аберація* («хромосомна аберація в повздовжній половині однієї хромосоми» [5]), а не *напівхроматидна / хроматидна аберація хромосом*, дарма що обидва вказані терміни номінують гіпоніми поняття «аберація хромосоми». Явище лексико-семантичної конденсації в цьому й подібних випадках виникає винятково в сфері функціонування термінів, покликане врізноманітнювати й спростувати наукове мовлення. Так, замість того, щоб усюди, де є потреба, користуватися терміном *хромосомна аберація*, фахівці з генетики можуть чергувати цю номінацію із коротшою – *аберація*, за умови, що таке слововживання не шкодить правильному розумінню наукового викладу (але за свідченням самих генетиків, вони вживають лише повну термінологічну номінацію). Те саме стосується й значень одиниці *аберація* в астрономії й оптиці: терміни *астрономічна аберація* й *оптична аберація* цих наук здатні за потреби й за відповідних умов зазнавати лексико-семантичної конденсації в мовленні науковців. Визнаючи продуктивність цього мовленнєвого процесу, ми, проте, не вбачаємо достатніх підстав для кодифікації його виявів і перетворення на кшталт *архітектурний ансамбль* → *ансамбль*, *політична опозиція* → *опозиція*, *синтаксична конструкція* → *конструкція*.

кція вважаємо фактами мовлення, а не мови. Потенційні збіги одиниць типу *ансамбль*, *конструкція*, *опозиція* та ін. у сфері перетину різних галузей знань унеможлиблює їх уживання без лексичних модифікаторів, що так само стосується й об'єкту даного аналізу, одиниці *аберація*, і доводить недоцільність штучного залучення до словника результатів ситуативної мовленнєвої лексико-семантичної конденсації.

Отже, на нашу думку, планові вираження *аберація* в сучасній українській літературній мові відповідають такі значення: 1) виникнення невідповідності; 2) результат виникнення невідповідності. (Слід відзначити що семи процесуальності, з одного боку, й результативності, з іншого, чергуються в дефініціях аналізованої одиниці в усіх галузях.) У середовищі конкретних наук ці значення зазнають семантичної спеціалізації, яка виражається на формальному рівні у вигляді лексичної атрибуції (*аберація* в астрономії – *астрономічна аберація*, в оптиці – *оптична аберація* і т. д.). Екстенсіонал першого значення передбачає всі процеси, пов'язані з появою невідповідності одного явища іншому, екстенсіонал другого – всі результати цієї появи. Натомість інтенсіонал поданих значень досить вузький: кожне містить одну інтегральну й одну диференційну сему. Зважаючи на широту обсягу і ступінь узагальнення, властиві представленим тлумаченням, ми пропонуємо вважати обидва значення, співвіднесені зі

знаком *аберація*, еврисемічними (широкозначними). Проте визнаємо, що актуальна лексикографічна фіксація аналізованої одиниці об'єктивно не дозволяє дійти того самого висновку. Як бачимо, спосіб подання галузевих наукових знань в узятих до розгляду словниках, а саме настанова на вичерпність і пізнавальну цінність лексикографічних статей, зумовила констатацію багатозначності плану вираження *аберація*, що, як ми вважаємо, не має достатніх підстав. Варто додати, що принципи словникового опрацювання широкозначних мовних одиниць, зокрема і термінів, виходять головно з тих семасіологічних настанов, які традиційно не виокремлюють категорію еврисемії з-поміж інших лексико-семантичних явищ. Це призводить не тільки до неповноти семасіологічної класифікації добираєних зі словників лексичних одиниць (на сьогодні існування еврисемії здебільшого визнано), а й до можливих непорозумінь у сферах використання спеціальної лексики.

План змісту, позначуваний планом вираження «*аберація*», не досить коректно представлено в сфері лексикографічної фіксації: на підставі окремих даних професійного мовлення, без урахування особливостей наукової мови й мовленневих потреб фахівців, укладачі деяких термінологічних та загальномовних словників представили цю одиницю як багатозначний термін, що викривило адекватне сприйняття семасіологічних властивостей широкозначної лексеми «*аберація*».

Лексикографічні джерела

Сфери функціонування одиниць		1	2	3	4	5	6	7	8
Генетика	Астрономія	<i>Аберація світла</i> – «явище, пов'язане зі зміною видимого положення світила на небесній сфері, що зумовлено скінченним значенням швидкості світла та рухом спостерігача разом із Землею у космічному просторі».	<i>Аберація</i> – «позірне відхилення світиль від їхнього справжнього положення на небосхилі».	<i>Астрономічна аберація</i> – «різниця між видимим напрямом на світило й істинним, який бачив би в той же момент спостерігач, який не рухається».	<i>Аберація хромосом</i> – «перебудови хромосом, сегментні мутації, що змінюють структуру хромосом шляхом збільшення або зменшення кількості фрагментів, а також зміни місця й порядку їхньої локалізації».	<i>Аберація</i> – «позірне зміщення світила на небесній сфері внаслідок скінченності швидкості світла й руху Землі по орбіті навколо Сонця (річна А.) та аберації Землі навколо осі (добова А.)».	<i>Хромосомна аберація</i> – «структурні зміни хромосом унаслідок переміщення або зміни кількості окремих їх частин (транслокація і –позиція, інверсія, делеція, дуплікація)».		
Генетика	Астрономія	<i>Хромосомні аберації</i> – «зміни структури хромосом, викликані розривом, перерозподілом, частковою втрагою або подвоєнням деяких її ділянок».	<i>Аберація</i> – «зміни лінійної будови хромосом, що спричиняються їх розривом і перерозподілом, втрагою або частковим подвоєнням генетичного матеріалу».	<i>Хромосомна аберація</i> – «відхилення в будові хромосом внаслідок її розриву з подальшим перерозподілом, втрагою або подвоєнням деяких її ділянок».	<i>Аберація хромосом</i> – «перебудови хромосом, сегментні мутації, що змінюють структуру хромосом шляхом збільшення або зменшення кількості фрагментів, а також зміни місця й порядку їхньої локалізації».	<i>Аберація</i> – «позірне зміщення світила на небесній сфері внаслідок скінченності швидкості світла й руху Землі по орбіті навколо Сонця (річна А.) та аберації Землі навколо осі (добова А.)».	<i>Хромосомна аберація</i> – «структурні зміни хромосом унаслідок переміщення або зміни кількості окремих їх частин (транслокація і –позиція, інверсія, делеція, дуплікація)».		

Лексикографічні джерела

1	2	3	4	5	6	7	8
Оптика	Медицина						
Аберация оптичної системи – «спотворення зображень об'єктів оптичною системою».	Аберация – «відхилення від нормальної будови організму, яке проявляється найчастіше в іншому забарвленні чи розмірі». Аберация ока – «викривлення зображення на сітківці внаслідок порушень оптичної системи ока».	Аберация – «нечіткість або викривленість зображення, що його дають оптичні прилади. Аберация оптичних систем – спотворення зображення в оптичних системах».	Аберация – «порушення гомоцентричності променів, що вийшли з оптичної системи <...>».	Аберация – «індивідуальне відхилення будови та функцій від норми у морфології, фізіології, систематичі деяких груп тварин, генетиці». Аберация ока – «порушення або відхилення оптичних зорових образів».	Аберация – «відхилення в будові чи функціях організму».	Аберация – «індивідуальне відхилення від норми в будові або функції чого-небудь».	

Література

1. Астрономічний енциклопедичний словник / За загальною редакцією І. А. Климишина та А. О. Корсунь. — Львів, 2003. — С. 548.
2. Бариляк І. Р., Ковальчук Л. Є., Скибан Г. В. Медико-генетичний тлумачний словник / І. Р. Бариляк, Л. Є. Ковальчук, Г. В. Скибан. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. — 376 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 слів і словосполучень / Уклад. М. Д. Василюга-Дерibas, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник і Г. В. Степенко; Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. : Ірпінь ; Перун, 2005. — 1728 с.
4. Геодезичний енциклопедичний словник / За ред. Володимира Літинського. — Львів : Євросвіт, 2001. — 668 с.
5. Російсько-український тлумачний словник з молекулярної біології / Упор. М. Є. Кучеренко, О. Ю. Пашенко, І. М. Турияниця, З. Й. Фабрі. — К. : Либідь, 1995. — 440 с.
6. Сучасний словник іншомовних слів : Близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. — К. : Довіра, 2006. — 789 с.
7. Українсько-латинсько-англійський медичний тлумачний словник : Близько 33 000 термінів : 2 т. / За ред. чл.-кор. АМН України М. Павловського, д-ра фарм. наук, проф. Л. Петрух, канд. мед. наук, доц. І. Головка; передм. Л. Петрух, І. Головка, Л. Полюги. — Л. : Львів. держ. мед. ун-т, видавн. спілка «Словник», 1995. Т. 1 : А—К. — 1995. — 651 с.
8. Шевченко В. Е. Англо-український тлумачний словник редакційно-видавничої комп'ютерної термінології / В. Е. Шевченко. — К. : Либідь, 2006. — 320 с.

© Я. В. Житін, 2010